

An illustration of a brick wall with two windows. The wall is made of blue-grey bricks. The windows have light-colored panes and dark frames. There are dark shadows cast across the wall and the ground in front of it, suggesting a low sun or moon. The overall mood is somber and mysterious.

Slagen på gatan

Våld i nära relationer är ett folkhälsoproblem. Kvinnor som lever i hemlöshet är särskilt utsatta. Våldet är mer öppet, men samtidigt mer osynligt. Samhället har ofta ögon på missbruket och inte på blåtirorna. Ett flertal av Situation Sthlms kvinnliga säljare berättar om sina erfarenheter av mäns våld. Om misshandel i offentlig miljö och i barndomen, om en dom som fallit och om fall som lagts ner, om rädslan att förlora sitt barn och inte ha någonstans att ta vägen. TEXT MARIA HAGSTRÖM ILLUSTRATION EMMA HANQUIST

Det händer nästan alla Camilla känner. Och det har hänt i nästan alla relationer som hon själv har varit i. Våldet.

– Det sker ju inte bara i missbrukarkretsar, men det syns mer där, vi tar det mer öppet. Andra vill visa upp en fin fasad. Vi tycker att det är ”okej” på ett annat sätt än vanliga människor gör, vi slätar över det mer. Det är väl som det är - vi tar skiten.

För Camilla började det i tonåren. Hon säger att hon var söt och trodde att det var allt hon kunde vara. Och han ville inte ha någon stursk tjej.

– Jag var nåt snyggt att sätta bredvid och visa upp. Jag trodde inte att nån tyckte att jag var värd att lyssna på. Jag log och höll med. Sen när jag kom på att jag hade något att säga och öppnade munnen, då smällde det naturligtvis.

Sen blev det bara värre.

– Han kunde släpa ut mig naken mitt i natten i trapphuset och ge mig stryk så alla grannar kom ut och såg mig, det var så pinsamt. Man trycks ner fortare än man anar. Innan man vågar gå – och det tar lång tid – så är man nertryckt till noll.

Camilla är den första Situation Sthlm-säljare jag tar åt sidan för att fråga om hon har erfarenhet av våld i nära relationer. Nästa som kliver in genom dörren för att köpa tidningar är Jennie, hon berättar att pappans våld gick som i ”repris” när hon själv blev vuxen. Därefter kommer Anna in för en kaffe, hon berättar om exet som fick fängelse för grovt kvinnofridsbrott. Fjärde är Marie som ”boxades” ner på öppen gata.

Och genom åren, i intervjuer med Situation Sthlm-säljare som inte var tänkta att handla om våld, har det många gånger dykt upp ändå. Som att Lisa blev våldtagen i fosterhemmet och att Helen flydde till Stockholm för att komma undan sitt ex och lever med skyddad identitet. Eller som när Karin pekade upp mot fönstret på sjätte våningen i ett höghus och berättade om mannen som brukade hota med att kasta ut henne där. I dag, långt efter att den rela-

tionen tog slut, försöker hon få sina tänder fixade, få dem tillbaka.

– Jag blir påmind varje dag och har svårt att äta, säger hon.

Men tandvården har sagt att det kanske inte går att ordna, hennes käke är för sönderslagen.

DET STÄMMER SOM Camilla sa, att det har hänt nästan alla. Det visar en studie som Ulla Beijer, forskare vid Karolinska Institutet, gjorde för ett antal år sedan om erfarenheter av mäns våld bland kvinnor med missbruksproblematik. Där jämförde hon kvinnor som hade boende, jobb och behandling inom öppenvården, med dem som levde i hemlöshet och inte var i behandling. Tillsammans med kollegan Christina Scheffel Birath intervjuades 79 kvinnor från Stockholm. Båda grupperna

var väldigt våldsutsatta och 98 procent av de hemlösa kvinnorna hade erfarenhet av mäns våld.

– De hade också utsatts mycket mer. De andra kvinnorna kunde ofta säga när och hur många gånger de utsatts, men de hemlösa kvinnorna kunde inte det, för det var så mycket, säger Ulla Beijer.

84 procent hade utsatts för oräkneliga antal våldshändelser. Drygt hälften av våld från fler än fem män. I de flesta fallen var förövaren en partner, men många hade erfarenheter som går tillbaka till barndomen.

JENNIE VAR LIVRÄDD för sin pappa. Hon brukade gömma sig under sängen när han blev våldsam.

– Morsan blev misshandlad. Sen när hon träffade en ny man var han likadan. Och så går jag också och hamnar i det som vuxen, en sämre repris av det liv som jag var tvungen att stå ut med som liten.

Hon berättar om en pojkvän som var svartsjuk, kontrollerande och våldsam.

– Folk kommer ihåg än i dag hur han kunde skrika över hela byn. Det ekade mellan balkongerna. Rätt som det var kunde han sparka ner mig på öppen gata. Eller i en hiss. Förstår du hur trängd man känner sig då? Man börjar skrika på hjälp, man kommer inte ut och naturligtvis kommer ingen. Ofta är det ingen som vågar gå emellan heller.

Hon beskriver också banden som fanns mellan dem som gjorde det svårare att avsluta relationen. Som att de kunde backa upp varandra och att de använde heroin.

– Jag stod jag ut nästan för den delen, vi driftade tillsammans.

Han hotade även med att ta sitt liv, en gång var hon tvungen att skära ner honom från ett rep i taket.

För henne tog relationen slut när hon fick ett fängelsestraff.

– Där gick det inte att nå mig. När jag kom därifrån tog jag inte kontakt med honom.

Sedan dess har hon varit försiktig med förhållanden. Men det fanns en kille.

Man börjar skrika på hjälp, man kommer inte ut och naturligtvis kommer ingen. Ofta är det ingen som vågar gå emellan heller.

Jennie

– Han lever tyvärr inte i dag. Han gav sig inte på mig fysiskt, han hade inte de där sidorna helt enkelt. Det får man se som en styrka, eller vad man ska säga. En karl som inte behöver ge sig på sin kvinna. Det finns ju verkligen de männen också.

PÅ EN HEMLIG adress i Stockholm, bakom dörren till vad som ser ut att vara en vanlig lägenhet, ligger Qjouren. Här finns ett flertal rum för enskilda samtal, soffor för att umgås, yogamattor för hälsofrämjande aktiviteter och lådor med pärlor, för att det kan underlätta att göra något kreativt när man pratar om sina erfarenheter. Qjouren är den enda kvinnojouren i Stockholm för dem som har erfarenhet av missbruk eller prostitution.

– Det här är starka kvinnor som har överlevt mycket elände och många gånger fått ett dåligt bemötande. De har farit illa, men de har en förmåga, en kapacitet, och om vi kan plocka fram den kan de börja sin resa och jobba för sin sak, säger Eva som jobbar på jouren.

Hon säger att kvinnorna ofta blir sedda som "missbrukare" i första hand.

– Våldet blir osynligt. Vi har mött kvinnor

Våldet blir osynligt. Vi har mött kvinnor som har haft synliga skador och ändå har ingen kommenterat det, och vad blir signalen då?

Eva, Qjouren

som har haft synliga skador och ändå har ingen kommenterat det, och vad blir signalen då?

– Våldets mekanismer är i sig normaliserande, men här hjälper andra till också. Synen på att missbruk är självförvällat och att missbruksvärlden är präglad av våld – att det ingår. Men vi får aldrig glömma att det är ett brott, säger kollegan Hanna och påpekar att kvinnan nästan alltid ska in på en missbruksenhet innan eventuella insatser för våldsutsattheten sätts in.

– Men det är lättare att jobba med missbruket om våldet upphör.

Forskning visar att missbruk kan förvärras när man är utsatt för våld. Det finns också en tydlig koppling mellan trauma och missbruk och i Ulla Beijers studie led 65 procent av kvinnorna i hemlöshet av posttraumatiskt stressyndrom.

Många av dem som vänder sig till Qjouren saknar ett socialt nät samt förtroende för socialtjänsten.

– De här kvinnorna har kanske inte heller passat tider för möten och kan ha försvunnit, det är många broar som har rasat på vägen. Vi försöker bygga broar och skapa nya relationer med socialtjänsten. För socialtjänsten har makt, säger Eva.

För att den våldsutsatta ska kunna flytta in på ett kvinnoboende, vilket kan vara enda vägen för en hemlös kvinna att komma bort från en våldsamt relation, krävs i dag kontakt med socialtjänsten. I Stockholm finns ett par boenden med skalskydd för hemlösa kvinnor i aktivt missbruk. För den som inte är redo att ha kontakt med socialtjänsten finns det inte många alternativ.

– Om man skulle ha någonstans där de får komma in och bo och landa lite, och sen ta kontakt med socialtjänst, tror jag skulle hjälpa många, säger Eva.

MARIE LITADE INTE på socialtjänsten, de bytte folk hela tiden och hon var rädd att de skulle ta ifrån henne barnet. Att barnet skulle hamna på ett hem, precis som hon hade gjort.

– Jag vågade inte säga nånting. Jag var så jävla rädd att ungen skulle försvinna. Men det var dagliga kvinnofridskränkningar från barnets pappa. En gång boxade han mig nerför en trappa och tog ungen och sprang hela gatan fram. Det var rena skräcken.

Hon säger att hon anmälde händelsen till polisen, men att det lades ned.

– Polisen var inblandad massa gånger och han blev körd till stationen. Jag vet inte om det kom fram till socialen för jag hade svårt att tala med dem. De frågade mig aldrig rakt ut, då hade jag sagt det.

Hon vågade inte göra slut eftersom hon var övertygad om att pappan som skulle få barnet.

– Jag hade levt med psykisk ohälsa och varit narkoman. Han hade inte en sån bakgrund, i alla fall inte som var känd. Jag var övertygad om att socialen var hans part, inte min.

Det slutade med att barnet blev placerat hos pappan och därefter på fosterhem.

ULLA BEIJERS STUDIE visar att bara en fjärdedel av de hemlösa kvinnorna hade sökt hjälp från socialtjänsten i samband med våldet, trots att alla hade en socialkontakt. Hon anser att frågor om våldsutsatthet bör vara standard när man inleder en process, för att kunna ge behandlingsinsatser för psykisk ohälsa – inte enbart för missbruket. Att fokus inte bara ska vara på att de ska bli drogfria.

– Socialtjänst och sjukvård behöver försöka gå ifrån det traditionella arbetssättet, byta från ett slags ”fostringssystem” och i stället hjälpa och möta utsatta kvinnor med det trauma de har, samtidigt som de behandlas för sitt missbruksproblem. Att man mer ser dem som människor med svåra upplevelser och inte bara som missbrukare.

Mona Thorin, kommunikationschef på Socialtjänstförvaltningen i Stockholms stad, uppger att socialtjänsten alltid gör individuella bedömningar.

– Kvinnans behov av skydd och stöd är i

**En gång
boxade han
mig nerför en
trappa och tog
ungen och
sprang hela
gatan fram.
Det var rena
skräcken.**

Marie

fokus. Det finns inga riktlinjer där det står att kvinnor med missbruk som är våldsutsatta först måste söka behandling för sitt missbruk innan de kan få stöd och skydd för sin våldsutsatthet.

Hon säger också att de förespråkar att socialsekreterare ska ställa så kallade FREDA-kortfrågor om våld i nära relationer regelmässigt och vid behov berätta om det skydd och stöd som finns, till exempel Relationsvårdcentrum. Likaså att socialsekreteraren kan ställa frågor till en klient som misstänks utsätta någon för våld, samt utreda vilket stöd som kan bli aktuellt.

Malin Georgsson är psykiatriker på Pelarbacken, Stockholms vårdcentral för hemlösa människor, säger att de allra flesta kommer till dem av andra orsaker än våld, men att de frågar patienterna hur deras livssituation ser ut.

– Då är det inte sällan att det kommer fram. Våld är ett alltför vanligt problem och det har vi alltid i bakhuvudet och försöker att lyfta. Det vi kan göra är att ge vård, medicinera, dokumenterar skador, men självklart också försöka motivera att ta emot annan hjälp och hänvisa till specifika mottagningar och socialtjänsten.

En våldsrisksbedömning görs av alla patienter, främst för vårdpersonalens säkerhet.

– Men framkommer det där att det finns skäl att misstänka att nån är våldsam så ställer vi de frågorna. Det har varit några fall då vi träffat patienter som vill ha hjälp med sin aggressivitet.

Varken sjukvård eller socialtjänst kan göra en anmälan på grund av tystnadsplikten, såvida inte barn finns med i bilden. Eller om brottet ger minst två års fängelse. Annat är det för polisen, som ofta själva upprättar en anmälan.

Anna Hugosson, förundersökningsledare för brott i nära relationer i polisområde Nord, ser en stor andel ”marginaliserade brottsoffer”. Om personer har ett aktivt missbruk innebär det vissa svårigheter.

– De kan ha problem att komma till förhör, hålla en tid och vi kan ha svårt att få tag på kvinnan. I bland läggs utredningar ner tyvärr. Men vi försöker boka om flera gånger och ibland åker ut för att leta upp kvinnorna. För om hon inte medverkar kan det vara svårt att få nån fälld.

Men ibland går det ändå.

– Vi hade en dom häromveckan. Hon var med ibland, ibland inte. Hon berättade och backade sen. I rätten sa hon att det var en annan person som utsatt henne. Men han blev dömd ändå.

FÖR ANNA LEDDE misshandeln till att mannen dömdes till sex månaders fängelse för grovt kvinnofridsbrott.

– En dag fick jag nog, då hade han pucklat på mig och sparkat sönder möbler i min lägenhet. På nåt sätt lyckades jag låsa ut honom på balkongen och sen gick jag till grannen och vi ringde polisen.

Polisen kom, mannen sattes i handklovar och togs in direkt.

– Det fanns en kvinnlig polis där som var jättebra och som fotade mina skador. Nånstans hade jag i bakhuvudet att man inte blir trodd och jag förväntade mig ett ”det här är väl ingenting”.

Strax efter att mannen hade blivit häktad

ringde hans mamma på Annas dörr.

– Jag trodde att hon skulle vara skitförbannad på mig för att jag hade anmält honom och ge mig skulden, men hon stod där med en jättestor blomsterbukett.

Mamman berättade att sonen hade blivit slagen av sin pappa.

– Jag förstod att det var en konsekvens av hans uppväxt, men han hade kunnat söka vård. Jag skulle inte behöva ta den konsekvensen.

Anna säger att misshandeln var en av orsakerna till att hon blev hemlös. Det hade varit för mycket oväsen i lägenhe-

ten och hon började få skulden för annat oljud i huset och runtom. Hon hotades med tvångsförsäljning och till slut sålde hon i stället lägenheten till ett underpris.

– Livet som hemlös kvinna upplever jag som att ständigt vara på vakt, faran finns där konstant. Faran är att bli rånad, våldtagen eller nerslagen. Men att bli rånad och misshandlad gäller ju även för hemlösa män.

– Jag tror att det är vanligt att leva i våldsamma relationer. Det är nog för att man som hemlös söker nån slags trygghet och då kan det bli att man söker fel trygghet.

CAMILLA TOG SIG från en relation genom att gå in i en annan, tyvärr lika dålig som den första. Eller värre.

– Det är ett mönster hos många som åker på styrk. Det är nåt bekant, det där kan jag – dit går jag, säger hon.

Någon riktig hjälp upplever hon inte att hon fått, trots att det finns bilder på hennes sönderslagna ansikte hos polisen och att hon hamnat på sjukhus för skadorna.

– Man känner som att man inte är värd att tas på allvar.

Det har inte gått lång tid sedan hennes senaste relation tog slut.

Det är vanligt att leva i våldsamma relationer. Det är nog för att man som hemlös söker nån slags trygghet och då kan det bli att man söker fel trygghet.

Anna

Man känner som att man inte är värd att tas på allvar.

Camilla

– Vi kom ifrån varandra och han bor långt härifrån. Det är bra, för sanningen att säga är jag inte så säker på att jag inte skulle kliva dit igen. Vi levde ihop länge och var med om mycket tillsammans, bodde i bilar och trappuppgångar. Jag kan sakna honom så att det gör ont, men han var också en djävul.

Hon säger att hon inte vill hamna där igen, att hon är "för gammal" för det.

– Jag har hiv och hepatit C. Visst, jag får behandling och allt, men jag tror inte att jag har så många år kvar att leva om jag ska vara ärlig. Varför ska jag kasta bort

dem på att må dåligt i en relation?

Hon säger att det är länge sedan hon var den söta tjejen som inte öppnade munnen, men nu vill hon helst inte öppna den av en annan anledning. Hon skulle kunna ge vad som helst för att få sina tänder fixade, som hon bland annat förlorat i en bilolycka.

– Då skulle jag kunna öppna käften utan att folk ser mig som en luffare. Jag kunde få le och visa att hallå, här är jag! Jag finns, jag syns och jag har nånting att säga! Jag skulle vilja att han fick se mig så och att jag kunde säga: hoppas du har det bra, men jag måste vidare nu, utan dig. Visa att jag tog mig tillbaka till den som är jag. Om det är det sista jag ska ge mig själv här i livet, att fixa tänderna, om jag så skulle dö dagen efter, så vill jag kunna le mot mig själv i en spegel och säga: I did it. ☺

FOTNOT: Situation Sthlm-säljarnas namn är alla fingerade. Likaså personalen på Qjouren.

MÄNS VÅLD MOT KVINNOR I HEMLÖSHET

98 procent har utsatts för mäns våld.

Av dem har:

- 95 procent utsatts för fysiskt våld.
- 100 procent för psykiskt våld.
- 63 procent för sexuellt våld
- 51 procent blivit tvingad till kriminell handling.

Män som har utsatt dem:

- 33 procent av en nuvarande partner
- 93 procent från före detta partner
- 28 procent av sin far eller manlig släkting
- 40 procent av en bekant.
- 23 procent av en person på en myndighet.

Fotnot: Gäller hemlösa kvinnor med missbruksproblematik, från Ulla Beijers studie vid Karolinska Institutet.

"Det är för lite fokus på våldsutövarna"

PETER ANDERSSON ÄR socionom och legitimerad psykoterapeut och har jobbat med behandling av våldsutövare inom kriminalvården och socialtjänsten. I dag arbetar han deltid med stödjande behandling på Manscentrum Östra Södertörn.

– Många förklarar det våldsamma beteendet med att de var fulla eller påtända. Det finns tendenser att ta till enkla förklaringar, men det här är komplext, säger han.

Det finns ingen enkel förklaring till varför en del män är våldsamma mot sin partner.

Studier visar på flera faktorer, som att ha upplevt våld i uppväxten, att relationer med familj och vänner har innehållit mer konflikt än närhet, beteendestörningar i tonåren och missbruk.

– Det handlar också om normer, attityder, acceptans av våld, brottslighet, utbildningsnivå, psykisk ohälsa, boendesituation och ekonomisk situation. Det är viktigt att understryka att det inte finns samband mellan enbart en enskild riskfaktor och våld.

Faktorerna kan ge förklaringar,

men aldrig ursäkter.

– Det finns en tendens att våldsutövare förminskar våldet, det blir en förskjutning mot en offerposition. Det är mindre bra i behandling där våldet ska stå i fokus.

Med tanke på hur komplex bakgrunden till våld är, så är det inte enkelt att behandla.

– Vi lever i en tid när allt ska gå snabbt men här krävs många år i behandling. Det går att stoppa våldet i början, men för att det inte ska hända igen krävs förståelse och den kan ta tid att leta fram och vända och

vrida på. Att gå på djupet.

Peter Andersson påpekar att Norge har haft ett annat fokus på våldsutövaren än Sverige, särskilt med deras ATV-center de har som står för "Alternativ till våld". Man tror och hoppas att något börjat hända här.

– Det här är ett stort folkhälsoproblem och jag kan tycka att det är för lite fokus på våldsutövarna. Det är jätteviktigt med hjälp till våldsutsatta, men om vi vill få stopp på våldet måste det också finnas insatser och adekvat behandling för dem som utövar det.

LIVE NATION PROUDLY PRESENTS

BRYAN ADAMS SHINE A LIGHT

LÖRDAG 14 MARS
STOCKHOLM ERICSSON GLOBE

FLER PLATSER PÅ LIVENATION.SE

SANTANA

MIRACULOUS

2020 WORLD TOUR

FREDAG 3 APRIL
STOCKHOLM ERICSSON GLOBE

DEEP PURPLE

LÖRDAG
26 SEPTEMBER
STOCKHOLM
HOVET

FLER PLATSER PÅ LIVENATION.SE

GIVE IN CONCERT

KATIE MELUA

LIVE IN CONCERT 2020

1.10 STOCKHOLM
CIRKUS

FLER ARTISTER & BILJETTER PÅ LIVENATION.SE

CIRQUE DU SOLEIL®

CORTEO™

© GET CARRIED AWAY WITH LIFE ©

7-10 MAJ | STOCKHOLM
TOR-FRE 20.00 • LÖR 16.00, 20.00 • SÖN 13.00, 17.00

ERICSSON GLOBE

BILJETTER: LIVENATION.SE SAMT
STOCKHOLM LIVE 077-131 00 00.

FLER PLATSER PÅ LIVENATION.SE

cirquedusoleil.com/corteo

OFFICIAL PARTNER SKODA

MEDIA PARTNER

Show created by DANIELE FINZI PASCA

LIVE NATION

Cirque du Soleil and Corteo are trademarks owned by Cirque du Soleil and used under license.